

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NDE

Türkçe öğretim dilindeki
eğitim durumunun analizi

Република Северна Македонија

Министерство за политички систем
и односи меѓу заедниците

Republika e Maqedonisë së Veriut

Ministria për Sistem Politik dhe
Marrëdhënie Ndërmjet Bashkësive

Управа за развој и унапредување на образованието
на јазиците на припадниците на заедниците
Drejtoria për Zhvillimin dhe Avancimin e Arsimit në Gjuhët
e Pjesëtarëve të Bashkësive

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NDE Türkçe öğretim dilindeki eğitim durumunun analizi

Üsküp, Mart, 2023

Başlık:	Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde Türkçe öğretim dilindeki eğitim durumunun analizi
Müellif:	Acer Yavuz
İştirak edenler:	Maya Tsvetanoska, Sara Osmani
Yayıncılar:	Etnik Topluluk Dil ve Eğitimlerinin Geliştirme İdaresi, Siyasi Sistem ve Topluluklar arası İlişkiler Bakanlığı ve AGİT Üsküp Misyonu
Tercüme ve Tashih:	Enis Emin
Grafik tasarım ve baskı:	Poliyesterdey

ISBN: 978-92-9271-071-2

Buyayın AGİT'in Üsküp Misyonu tarafından finanse edilmiştir. Bu yayının içeriği Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teskilati' (AGİT) Üsküp Misyonu'nun görüş ve düşüncelerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Araştırmanın arka planı	4
Araştırma metodolojisi	6
Araştırma soruları	6
Araştırma yöntemleri ve araçları	6
Örnek	7
Bulgu ve sonuçlar	9
Türkçe eğitiminin uygulanması	9
Sonuçların görünümü	9
Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersinin uygulanması	12
Sonuçların görünümü	12
Tedbirleri uygulamanın faydaları	13
Sonuçların görünümü	14
Anadilde eğitime yönelik tedbirlerin uygulanmasının önündeki engeller	15
Sonuçların görünümü	15
Anadilde eğitim hakkının gerçekleştirilmesine ilişkin önlemlerin uygulanmasının güçlendirilmesine yönelik öneriler	17
Sonuçların görünümü	17
Sonuçlar	20
Öneriler	21
EK 1. 2021 nüfus sayımına ilişkin veriler	22
EK 2. Kuzey makedonya cumhuriyeti hükümetine tavsiyeler	22
Kaynakça	24

ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI

Çok kültürlü bir devlet olarak Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, hoşgörü, karşılıklı saygı ve tüm vatandaşlarının çıkarlarını anlama ruhu içinde sivil toplumun gelişimini desteklemektedir.

Ana dilini öğrenme ve tahsil hakkı, başta Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere, birçok uluslararası ve yerel belge ile güvence altına alınan temel bir insan hakkıdır.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde Türkçe eğitim uzun bir geleneğe sahip olup, 1944 yılında başkent Üsküp'te bulunan "Tefeyyüz" ilköğretim okulunda ilk kez uygulanmaya başlamıştır..

Türkçe eğitim dili, Türkçe eğitim dili¹ programından Türkçe dil grupları veya iki dilli gruplar vardır, ancak yine de okul öncesi eğitimdeki Türk nüfusu bütünüyle kapsamamıştır. Şu anda okul öncesi eğitimdeki çocuk sayısı 551'dir.

Türk toplumuna mensup çocukların eğitim gördüğü ilkokulların büyük bir bölümünde Türkçe öğretim diliyle düzenli eğitim görülmektedir. Türk öğrencilerin sayısı 9.840 olup, bunların 7.263'ü Türkçe öğretim dilinde eğitim görmektedir. Türkçe dilinde eğitim, yurt içinde 40 okulda birinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar toplam 27 Belediyede, 15 okulda ise sadece birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar yapılmaktadır.

Altıncı sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar olan öğrenciler, ilerideki eğitimlerine Makedonca dilinde devam etmek veya Türkçe eğitim verilen diğer bölgelere seyahat etmek zorunda kalıyor. Bu durum, çocukların yeni ortama adapte olmakta zorluk çektikleri gibi, ana dillerinde gösterdikleri başarının bu ortamda ve farklı dilde gösteremeyecekleri başarıdan dolayı, hem öğrenci hem de veliler için büyük bir sıkıntı teşkil ediyor.

Orta öğretimde Türkçe öğretimi dokuz belediye ve 15 okulda yürütülmektedir.

İlköğretimde olduğu gibi, ortaokul öğrencilerinin çoğunluğu Türkçe eğitim görülen ortaokulların olduğu başka bölgelere gitmek veya eğitimlerine Makedonca olarak devam etmek zorunda kalıyor. Orta öğretimde birçok sıkıntı

1 2012'den bu yana Mozaik programı kurumsallaştırılmış ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti eğitim sisteminin bir parçası olmuştur.

ile karşı karşıyadır. Bunlardan biri kısmen tercüme edilmiş ve çeviri kalitesi düşük olan ders kitaplarıdır ve bu konu öğrenciler için büyük bir sorun teşkil etmektedir.

Ayrıca dikkat çeken bir diğer husus da gerek ilköğretimde gerekse de ortaöğretimde eğitim kadrosunun eksik olmasıdır. Özellikle kırsal alanlarda bulunan okullarda ders öğretmenleri eksikliği daha belirgindir. Çok sayıda ortaokulda yeterli sayıda Türkçe eğitim verecek öğretmen kadrosu sağlamak oldukça zordur.

Eğitimi Geliştirme Bürosu (EGB) tarafından kabul edilen dokuz yıllık ilköğretim Müfredatı ve Programına göre, etnik toplulukların mensupları üçüncü sınıftan başlayarak toplulukların dili ve kültürü seçmeli ders olarak ana dillerini öğrenme hakkına sahiptir.

2019/2020 eğitim öğretim yılından itibaren, Türk Dili ve Kültürü dersinin seçmeli olarak okutulmaya başlayan Belediyeler ve ilkokullar şunlardır: Rostuše („Hayan Selmani“ İlköğretim okulu), Skudrinje („Blaje Koneski“ İlköğretim okulu) ve Dolneni („Ali Fethi Okyar“ İlköğretim okulu). 2022/23 eğitim öğretim yılından itibaren, Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersi iki Belediyede okutulmaya başladı: Manastir („Elpida Karamandi“ İlköğretim okulu) ve Çaçka („Todor Yanev“ İlköğretim okulu).

Maalesef, Etnik Topluluk Dil ve Eğitimlerinin Geliştirme İdaresi (İdare) tarafından elde edilen tespitlere dayanarak, Belediyelere bağlı olan çok sayıda okulun veliler arasında anadilde eğitim görülmesine ilişkin anketi gerçekleştirmedikleri, ya da elimizdeki verilerin aksine, okulda etnik topluluklara ait öğrencilerin bulunmadığı belirtilmektedir.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti topraklarında bulunan aşağıdaki yüksek öğretim kurumları, Türk toplumuna mensup gençlerin yüksek öğrenimlerine ana dillerinde devam etmelerini sağlamaktadır:

- Üsküp “Aziz Kiril ve Metodiy” Devlet Üniversitesi, “Blaje Koneski” Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
- İştip “Gotse Delçev” Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
- Gostivar Uluslararası “Vizyon” Üniversitesi
- Üsküp Uluslararası Balkan Üniversitesi

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Analizin konusu Türk toplumu mensuplarının anadilinde eğitim hakkının uygulanmasına yönelik eğitim önlemlerinin uygulanmasıdır:

- Türkçe eğitim
- Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersi

ARAŞTIRMA SORULARI

Bu analizde cevap verilmesi gereken konular şunlardır:

- Türk toplumu mensuplarının yaşadığı tüm bölgelerde Türkçe öğretimi yapılıyor mu?
- Türk Toplumu mensuplarının yaşadığı bölgelerde, Türkçe Eğitimin verildiği yerlerde, Türk Dili ve Kültürü Dersi okutuluyor mu?
- Bunların uygulanmasının faydaları nelerdir?
- Bunların uygulanmasının önündeki engeller/zorluklar nelerdir?
- Türk toplumu mensuplarının bulunduğu bölgelerde bu önlemlerin uygulanması nasıl güçlendirilir?

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE ARAÇLARI

Bu araştırmanın ihtiyaçları doğrultusunda, **odak gruplarında anket ve fikir alışverişleri** yoluyla, nitel ve nicel (kantitatif ve kalitatif) veriler toplanarak bir araya getirilmiştir.

Anket için üç sorgulama formu hazırlanmıştır: İlgili İdare tarafından ebeveynlere, okullara ve Belediyelere elektronik ortamda araştırmaya tabi tutulan taraflara söz konusu anket formunu linki ile birlikte göndermiştir. Bu şekilde, ankete katılıp soruları yanıtlayanların gizliliği ve anonimliği garanti altına alınmıştır.

Odak gruplar için iki tartışma protokolü hazırlandı: biri ebeveynlerle, diğeri öğretmenler ve okullardan ve anaokullarından profesyonel hizmet temsilcileriyle.

Toplulukların Haklarını Gerçekleştirme Ajansı ve Toplulukların Dillerinde Eğitimi Geliştirme ve Teşvik İdaresi ile işbirliği içinde **Katılımcı Forum çerçevesinde daha geniş istişareler yapıldı**. Bu araştırma, birçok dernek ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) desteğiyle

gerçekleştirilmiştir. Bu oturum için, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Hükümetine sunulan gelecek yıl için temel tavsiyelere ulaşılan, Geriye dönük değerlendirme, planlama (Backcasting) adı verilen stratejik planlama yöntemi kullanıldı (Ek 2)..

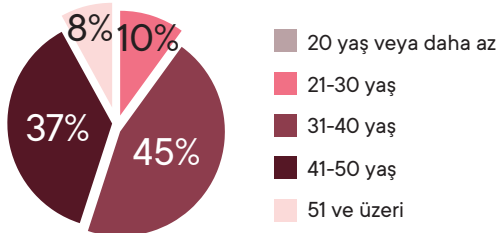
ÖRNEK

Örnekleme, okul öncesi veya ilköğretime kayıtlı bir veya daha fazla çocuğu olan Türk toplumundan ebeveynlerin temsilcileri oluşturmuştur. Ayrıca ilköğretim okullarından temsilciler de örnekleme dahil edilmiştir.

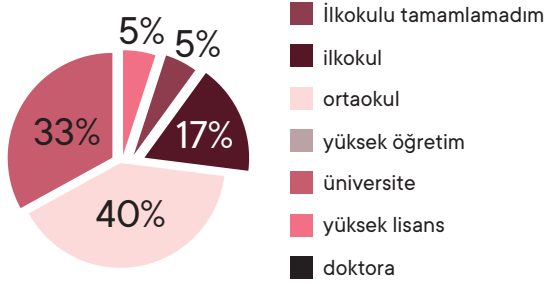
Örnek, sonuç çıkarılırken dikkate alınmalıdır - bu araştırma ile bulgular yalnızca odak gruplarına katılan ve anketleri yanıtlayan katılımcılarla sınırlıdır ve tüm popülasyona, nüfusa genellenemez. Odak gruplara katılanlar, topluluk temsilcilerinin en çok yer aldığı ortamlardan, bölgelerden seçildi. Örnek ayrıca, ebeveynlere ve okullara yönelik çevrimiçi anket, tüm velilere ve ülkede Türk etnik topluluğuna mensup vatandaşların yaşadığı tüm okullara verildi.

Temsili bir ebeveyn örnekleme oluşturmaya yönelik sınırlamalar, esas olarak lojistik ve finansal nitelikteydi. Anketleri cevaplarırken anonimlik, gizlilik koşullarını sağlamak için çevrimiçi doldurma yaklaşımı benimsenmiştir. Bununla, okul anketlerin toplanmasına aracılık etmediği, ancak cevaplar doğrudan çevrimiçi veritabanında toplandığı için yanıtlayıcının mahremiyeti garanti altına alınmıştır. Öte yandan, bu yaklaşımın teknolojiye erişimi olmayan ebeveynlerin katılımını engellediği de dikkate alınmalıdır.

Ebeveynlere yönelik anket, çocuklarının Türk etnik topluluğuna ait olduğunu beyan eden ülkenin çeşitli yerlerinden (birçok Üsküp Belediyeleri, çevre köyleri, İştip, Karbintsi ve Köprülü) 40 ebeveyn tarafından yanıtlandı. Bunların çoğu baba (21; %53), 31-40 yaş arası (18; %45), orta okul mezunu (16; %40).

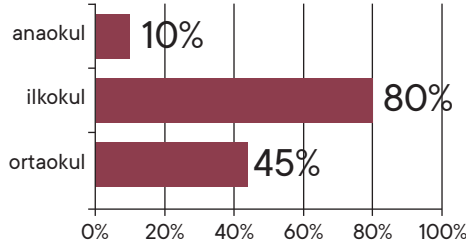

Resim 1. Ebeveynlerin yaşı

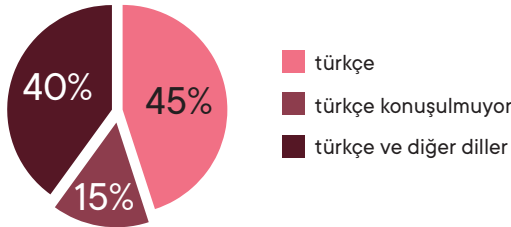

Resim 2. Ebeveynlerin eğitim durumu

Çoğunun çocuğu ilkokula gidiyor (%32; %80), ebeveynlerin 18'inin (%45) ortaokulda çocuğu var ve çok azının (%10) anaokulunda çocuğu var (bazılarının bir çocuğu ilkokulda, diğerinin ortaokul veya lisede, ana okulunda). Çoğu (18; %45) evde sadece Türkçe konuştuğunu, 16'sı (%15) ise Türkçe'ye ek olarak diğer yerel dillerden birini konuştuğunu, altı velinin de (15%) evde Türkçe konuşmadıklarını beyan etmişlerdir.

Resim 3. Çocuğun eğitim seviyesi

Resim 4. Evde konuştıkları dil

Odak gruplara yedi veli ve öğretmenlerden öğretmenlerden oluşan 11 temsilci (9) ve okulların uzman hizmetlerinden (2) temsilci katılmıştır.

BULGU VE SONUÇLAR

Türkçe eğitimin uygulanması

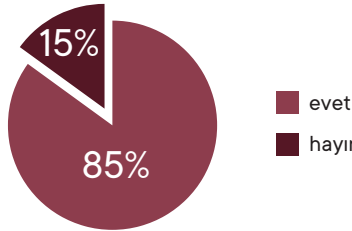
Bulgu 1: _____

Anket formuna cevap veren ebeveynlerin çoğu, ana dilde eğitim görme hakkının varlığından haberdar. Ankete katılanların yarısından azı, okul veya anaokulu tarafından çocuğun anadilinde eğitim alma imkânına sahip olduğu konusunda bilgilendirilmemiştir. Velilerin yarısından fazlası, çocuklarının ana dillerini öğrenmelerini istediklerine dair güçlü bir görüş beyan ediyor, ancak daha az bir kısmı bunun ve özellikle de Türk nüfusunun çoğunlukta olduğu birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar olan ilçe okullarında olduğunu belirtiyor. Altıncı sınıftan itibaren çocuklar, Makedonca'ya yeterince hakim olmadıklarından dolayı, başarıları oldukça düşmekte ve eğitimlerine merkezi okullarda Makedonca olarak devam etmektedirler.

Sonuçların görünümü

Ebeveynler için anket formu

Anketi yanıtlayan velilerin çoğunluğu (34; %85) yasalarımızla güvence altına alınan anadilinde eğitim hakkını bildiklerini belirttiler. Ancak, yarısından azı anadilinde okuldan öğrenme olasılığı hakkında bilgilendirildiği (17; %42), yarısından fazlası ya bilgilendirilmediği (15; %38) ya da bilgilendirilip bilgilendirilmediğini bilmediklerini beyan etmişlerdir (8; %20).

Resim 5. Anadilde eğitim görme olasılığı

Resim 6. Anadilini eğitim görme olasılığına ilişkin bilgi sahibi olma farkındalığı

Ebeveynlerin üçte biri (16; %33) çocuklarının ilkokulda, 12'si (%25) ortaokulda anadillerinde eğitim gördüğünü belirtmiştir. (Resim 7)

Bu ifadeye ne kadar katıldıkları sorulduğunda: 1-Hiç Katılmıyorum ile 10-Kesinlikle Katılıyorum arasında bir ölçekte "Çocuğumun anadilinde eğitim görmesini istiyorum", Ebeveynlerin altısı (%15) en düşük katılma derecesini (1), 22'si (%55) en yüksek katılma derecesini (10) işaretlemiş ve ortalama katılma derecesi 8 olmuştur. (Tabela 2.)

Ebeveyn odak grubu

Genel izlenim, altıncı sınıfa devam ederken, sorun yaşamamaları için çocuklarını Makedon dilinde eğitim görmeleri noktasında kayıt yaptırdıkları yönündedir.

"6. sınıfa gelince başarıları çok düşüyor, hiçbir zaman 5 almıyorlar. Öğretmen bana iyi bildiğini, iyi Almanca öğrendiğini ama diğer öğrenciler gibi 2'den fazla not alamadığını söylüyor."

Katılımcıların tamamı bu sorunu yaşadıklarını doğruladı-Öğretmenler, çocuklarının bütün çabalarına rağmen sırf Makedonca bilmedikleri için onlara yüksek not vermiyor – hangi ders olduğuna bakılmaksızın – bu konuda ebeveynlerde bir memnuniyetsizlik dile getirilmiştir.

Katılımcıların tamamı, çocuklarının kendi dillerini öğrenme hakkına sahip olduklarını bildiklerini doğrulamış ve kendilerini daha kolay ifade etmelerinin, daha kolay anlamalarının ve daha başarılı olmalarının kolay olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır.

"Çocuğum Türkçe eğitim gördüğünde çok daha başarılıydı, ancak merkez okula geldiğinde daha yüksek not alamamıştır."

“Bir önerim daha var, 6. sınıftan itibaren çocuklar Türkçe eğitim görmeye devam etsinler ve devamda da anadillerinde eğitim görme hakkına sahip olsunlar (bu okulda belki %70 Türk'tür). Makedonca okusunlar ve daha çok ders görsünler, çünkü biz burada, Makedonya'da yaşıyoruz. Okurken benim için zor olmadı çünkü Makedonca biliyordum, sınıf arkadaşlarım çok ağladılar, onlar için çok zordu, anlamıyorlardı... ve sınıfın %70'i Türktü, o yüzden ek ders çalışıyorduk. Makedonca öğrenecek ve pratik yapacak kimse yoktu.”

Okul temsilcileri odak grubu

Öğretmenler ve temsilciler, birkaç bölge okuluna sahip olan aynı okulandı. Bölge okullarında (bazılarında) 5. sınıfa kadar dersler Türkçe, bazılarında Makedonca ve bazı bölge okullarında 5. sınıfa kadar Makedonca ve Türkçe (1) dersleri verilmektedir. 6. sınıftan itibaren tüm öğrenciler merkez okula geçerek Makedonca eğitim görmektedirler. 4'ü Türkçe olmak üzere 9 bölge okulu vardır ve geri kalanında Makedonca öğretilmektedir. Türkçe ağırlıklı olarak Türk mahallelerinde öğretiliyor, sadece bir okul seçme şansına sahiptir. Bu öğrenciler için ikamet ettikleri yerden merkez okula kadar ulaşım, servis sağlanmaktadır.

Sunum sırasında Makedonca'nın 4. sınıftan, İngilizce'nin ise dezavantaj olarak gördükleri 1. sınıftan itibaren öğrenildiği sürekli hatırlatıldı.

Türklerin ağırlıklı olarak yaşadığı yerleşim yerlerinde 5. sınıfa kadar Türkçe dilinde eğitim, diğerlerinde Makedonca dilinde eğitim verilmekte ve sadece birinde Türkçe veya Makedonca seçme imkanı bulunmaktadır.

Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersinin uygulanması

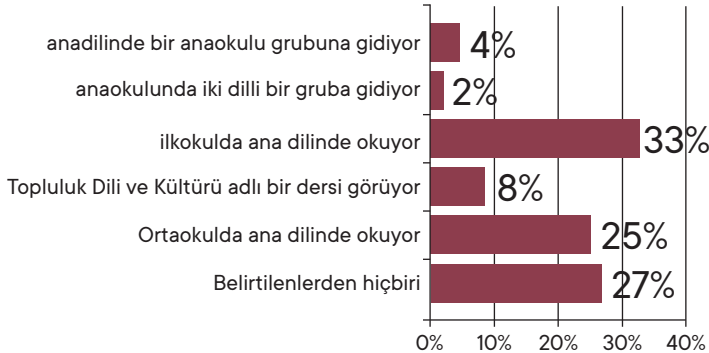
Bulgu 2:

Ebeveynlerin çoğunluğu, çocuklarının Türk Dili ve Kültürü hususunu seçme olasılığına karşı çok olumlu bir tutum sergilemektedir, ancak anketi dolduran sadece birkaç ebeveyn, çocuklarının bu seçmeli dersi gördüğünü bildirmektedir. Odak gruptaki veliler ve öğretmenler, bu seçmeli dersin okullarında okutulmadığını ve ilgiyi ölçmek için anket yapıldığını belirtmektedir. Onların aksine uzman heyetin temsilcileri anket yapıldığını, ancak sınıf oluşturacak kadar çocuk olmadığını iddia ediyor. Ebeveynler ve öğretmenler yeterli sayıda çocuk olduğunu iddia etmekte ve kendilerine bilgi verilmediği için uzman heyetten anketin yapıldığına dair teyit talep etmektedir.

Sonuçların görünümü

Ebeveynler için anket formu

Sadece dört ebeveyn (%8) çocuklarının seçmeli ders olarak Türk Dili ve Kültürü dersini gördüğünü bildirdi.

Resim 7. Eğitim sürecinde Türkçe'nin öğretilmesine yönelik önlemlerin uygulanması

İddiaya katılım derecesi onayı sorulduğunda: „Çocuğumun topluluğumuzun dilini ve kültürünü öğrenmesini istiyorum.“ ebeveynlerin çoğunluğu aynı fikirde 28 (70%) en yüksek onay derecesini seçmişlerdir (10), 3 (8%) en düşüğünü seçmiş (1), ortalama onay derecesi ise 9). (Tabela 2.)

Ebeveyn odak grubu

Ebeveynlere, seçmeli ders olan Azınlık Topluluklarının Dili ve Kültürü için anket formu ulaştırılmamıştır.

Bir veli bu derse girecek öğretmenin olmadığını duyduğunu söylerken, diğer veli ise tam tersine dersi bile olmayan öğretmenler olduğunu ve bu şekilde ders fonlarının doldurulabileceğini söyledi. Anketin neden yapılmadığını bilmediklerini belirtmişlerdir.

Bu grupta da Makedonca'nın 4. sınıftan itibaren öğretilmesinin sorun olduğu, 1. sınıftan itibaren olması gerektiği ve 6. sınıfa uyum sorunu yaşadıkları söylendi..

„Türkçe seçmeli olarak okutulabileceği gibi, bazı dersler Türkçe olarak da görülebilir. Çocukların temelleri bu şekilde gelişmekte ve kendilerini bu şekilde daha rahat ifade edeceklerdir.“

Okul temsilcileri odak grubu

Pedagog'a göre dördüncü sınıftan itibaren velilerle anket yapılıyor ve yeterli sayıda öğrenci olmadığı için Türkçe seçmeli ders okutulmuyor. Öğretmenler, dördüncü sınıftan itibaren sunulduğu konusunda hemfikir değillerdi. Bir öğretmen ise kendi grubunda anket yapılmadığını söyledi. Öğretmenler Türkçe'nin seçmeli olarak sunulmasına şaşırdıklarını, böyle bir seçeneğin olduğunu bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Türklerin bulunduğu Makedon sınıflarında öğretmenler seçmeli ders olmadığını, uzman heyet temsilcileri anket yapıldığını ve yeterli çocuk olmadığını iddia ederken, öğretmenler böyle bir seçeneğin olduğunu ve teklif edildiğini görmediklerini söylediler. Böyle bir bilgiye sahip olmadıklarını ve hatta uzman heyettendilil istediklerini söylediler.

Tedbirleri uygulamanın faydaları

Bulgu 3:

Ana dilini öğrenmenin yararları konusunda hem veliler hem de okul temsilcileri çocuğun anadilinde kendini daha iyi ifade edebileceğine ve okulda daha iyi ilerleyeceğine inanmaktadır. Lise veya Üniversiteye Türkçe olarak devam etmek isteyenler daha hazırlıklı olacaktır.

Sonuçların görünümü

Ebeveynler için anket formu

Bu ifadeye ne kadar katıldıkları sorusuna ilişkin olarak: „Çocuğun ana dilinde eğitim gördüğü takdirde okulda daha başarılı olacağına inanıyorum.“ Ebeveynler farklı görüşe sahip: 7 (18%) en düşük onay derecesini seçenler (1), 23 (58%) en yüksek dereceyi seçenler (10), ve ortalama onay derecesi 7'dir. Etnik topluluk temsilcileri dillerinin öğretiminin Makedonca öğretiminden daha düşük kalitede olduğu ifadesine en az katılanlar 13 (%33) en düşük onay derecesini seçenler (1), 9 (23%) en yüksek onay derecesini seçenler(10), ortalama onay drecesi ise 5'tir. (Tabela 2.)

Tabela 2. Ebeveynlerin anadilde eğitime ilişkin tutumları

Lütfen 1-10 arası bir ölçekte (1-kesinlikle katılmıyorum; 10-tamamen katılıyorum) aşağıdaki ifadelerle ne kadar katıldığınızı belirtiniz (grup için ortalama değerler):	Ortalama değer
Çocuğumun anadilinde eğitim görmesini istiyorum	8
Çocuğumun topluluğumuzun dilini ve kültürü dersini öğrenmesini istiyorum.	9
Bir çocuğun ana dilini öğrendiği takdirde okulda daha başarılı olacağına inanıyorum.	7
Topluluk mensubu dillerinin öğretiminin Makedonca öğretiminden daha düşük kalitede olduğuna inanıyorum.	5

Ebeveyn odak grubu

Ebeveynler, anadilini öğrenmenin asıl faydasının çocuğun kendini daha kolay ifade etmesi ve daha başarılı olacağına inanıyor. Ancak kendilerine böyle bir fırsatın sunulmadığının da altını çiziyorlar.

Okul temsilcileri odak grubu

Evde lehçe konuştukları için bildikleri dilde kendilerini ifade etme, edebî Türkçe'yi öğrenme imkânını iyi bir taraf olarak görüyorlar. Bu şekilde, 6. sınıfta anadili olmayan bir dilde devam ettikleri dönemin aksine, ana dillerinde üniversite veya liseye kayıt olma fırsatları artmakta ve öğrenme açısından daha iyi sonuçlar vermektedir.

„Bu iyi - ne kadar çok dil bilersen o kadar iyi. Projelere dahil oluyoruz, dili öğrenmeleri güzel oluyor, dillerini daha iyi biliyor ve konuşabiliyorlar.“

„Türkçe olduğu için ortaokule eğitimi için Gostivar'agiden yada Türkçe üniversiteye giden çocuklarımız var. Daha sonra seçmeli olarak Türkçe okumadıkları için zorluklarla karşılaşmaktadırlar. 6. sınıftan itibaren öğrenmeyince hoş olmuyor çünkü dili unutuyorlar.“

Anadilde eğitime yönelik tedbirlerin uygulanmasının önündeki engeller

Bulgu 4: _____

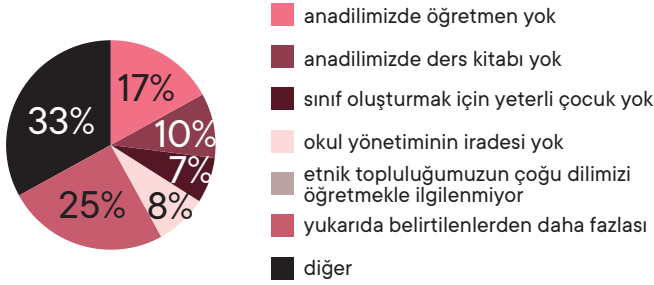
Veliler, Türkçe eğitim verilmemesinin nedenleri veya seçmeli ders olan Türk Dili ve Kültürü hakkında kendilerini çok açık ifade etmiyorlar. Çocuklarının Makedonca derslerine başladıkları altıncı sınıftan itibaren, dili iyi konuşamadıkları için, ayrımcılığa uğradığına inanıyor ve Türkçe eğitim gördükleri beşinci sınıfa kadar kaydettikleri ilerlemeyi, bundan sonra kaydedemediklerini düşünüyorlar. Ek olarak okullar, Türkçe ders kitaplarının olmamasının da büyük bir engel olduğunu bildirmektedir.

Şu anda uygulandığı okullarda Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersi günlük öğretim programının bir parçası olmakla birlikte uygulanmayan okullarda, özellikle daha uzak bölgelerde yaşayan öğrencilere ulaşım sağlanmasının gerekli olacağı bildirilmiştir.

Sonuçların görünümü

Ebeveynler için anket formu

Anketi yanıtlayan velilerin üçte biri (13; %33) Türkçe öğretimi yapılmamasının olası nedenlerini “diğer” seçeneğini işaretleyerek belirtmemekteve ebeveynlerin dörtte biri (10; %25) belirtilen olası sebeplerden daha fazlasının birleşiminden kaynaklandığına inanıyor. Yedisi (%17) ana nedenin Türkçe okutacak öğretmen olmaması olduğunu, dördü (%10) ise Türkçe ders kitabı olmaması olduğunu düşünmektedir. Küçük bir kısım okul yönetiminin iradesinin olmadığını (3; %8) ve sınıf oluşturacak kadar çocuk olmadığını (%3; %7) düşünmektedir.

Resim 9. Türkçe eğitiminin uygulanmama nedenleri (velilere göre)

Ebeveyn odak grubu

Katılımcıların tamamı, çocuklarının merkez okulda ayrımcılığa uğradığı konusunda hemfikirdi - onlara göre buradaki çocuklar 3'ten yüksek not almıyor, ortaokulda ise hepsi 5 alıyordu. Çocuklarına öğretmenleri tarafından ayrımcılık yapıldığına inanıyorlardı.

„Anadillerinde olduğu gibi, başarı gösteremezler“

Okul temsilcileri odak grubu

Okul temsilcileri, Türkçe eğitimin önündeki en büyük engelin Türkçe ders kitaplarının olmamasıdır. Bu sorunun tüm öğretim dillerinde olduğu sonucuna varılmış, ancak yine de özellikle Türkçe'de daha belirgin olduğunu düşünmüşlerdir. Burada da sorunun Makedonca'nın 1. sınıftan itibaren öğretilmemesi ve bu çocukların 6. sınıftan itibaren Makedonca ile devam etmeleri gerektiği, dolayısıyla başarılarının çok düştüğü belirtilmişti.

Genel izlenim, bazı öğretmenlerin, var olduğunu bilmiyorlarmış gibi, sunulan bu fırsata şaşırdukları yönündeydi. Öğrendiklerinde, fırsatı desteklediler ve okulda velileri faydalar ve avantajlar hakkında daha fazla bilgilendirmek ve aynı zamanda koşulları sağlamak - ulaşımı uygun şekilde organize etmek ve olasılığı ile birleştirmek için çaba gösterilmesi gerektiğini düşündüler.

„Personelimiz var ancak özel bir girişim yapılmıyor“

„İsteğe bağlı olarak merkez okullarda de yapılabilmektedir ve bu nedenle yeterli kadromuz bulunmaktadır.“

„Otobüslerin koordinasyon sorunu olabilir - Belirli bir saatte tüm öğrencileri toplayan bir otobüs var - Günde 50 km yol yapan bir çocuk var ve bu yüzden ulaşma bağıllar - kaydedilmemelerinin nedeni mutlaka budur.“

Bir öğretmen, çocukların 5 ders gördüğü günlerin olduğunu, organizasyonun bu günlerde yapılmasının gerektiğini ve bu hususta okulun organize olmasının gerektiğini ifade etmiş, bu teklif tüm öğretmenler tarafından kabul görmüştür. Uzman heyet bu durumun Müdüreye bağlı olduğunu söyledi. Bu konu hakkında oldukça çelişkili bir tartışma ortamı oluştu - uzman heyetten bilgi alma ihtiyacı duyuldu.

Anadilde eğitim hakkının gerçekleştirilmesine ilişkin önlemlerin güçlendirilmesine yönelik öneriler

Bulgu 5:

Tedbirlerin uygulanmasına yönelik tavsiyeler, okullarda kaliteli öğretim kadrosu ve ders kitapları gibi kaynakların güçlendirilmesi ve aynı zamanda okullardaki fiziki koşulların iyileştirilmesi yönündedir.

Ardından, seçmeli Türk Dili ve Kültürü dersinin okul müfredatı içinde düzenli hale getirilmesi ve uzak bölgelerden gelen çocukların bu dersi takip edebilmesi ve derslerden sonra ulaşım sağlayabilmesi önerilmektedir.

Diğer bir öneri de, her çocuğun ilerlemesi için adil koşulların sağlanması amacıyla, Makedonca dilinin daha erken dönemden öğretilmesi, daha doğrusu Türkçe ve Makedonca'nın birinci sınıftan başlayarak paralel olarak müfredata eklenmesi ve öğretilmesi yönündedir.

Sonuçların görünümü

Ebeveynler için anket formu

Anketi yanıtlayan velilerin tavsiyeleri ağırlıklı olarak kaliteli öğretim kadrosu, ders kitapları ve diğer gerekli kaynakların sağlanması yönündedir. Birçoğu, okullarda kaliteli personel istihdamına yolunu açmak için, siyasi istihdamların durdurulması gerektiğini vurguluyor.

Ebeveyn odak grubu

Ebeveynlerin tutumu, eğitimlerine 6. sınıftan sonra Makedonca devam eden öğrencilerin zorlukları altlatılabilmesi, kendisine destek sağlanması ve bu öğrencilerin adaptasyonunu kolaylaştırmak noktasında uygun koşullar oluşturarak bir Türk öğretmenin olması yönündedir.

Türkçe eğitim görülen okullarda Makedonca dili dersinin birinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar okutulmasıdır..

„Destek için bir Türk öğretmenin olması, çocuğun bir sorunu olduğunda gelip o öğretmenden yardım istemesi.“

Genel izlenim, velilerin Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersini çalışma fırsatı olduğuna dair hiçbir bilgilerinin olmadığı yönündedir. Anladıklarında daha çok zorunlu hale getirilmesini ve tüm Türk çocuklarının öğrenmesini önerdiler. Okulda böyle bir öğretmenin olması. Ayrıca velilere Türkçe öğrenmenin neden önemli olduğunun biraz daha anlatılmasını, bunu sadece ek bir yük olarak görmemelerini önermişlerdir.

„1'den 9'a kadar İngilizce olduğu gibi Türkçe de var. Bir kez sorduk ve bize personel olmadığını söylediler.“

„Bu noktada Belediye Başkanı yardımcı olabilir, talimat verebilir ve çözüm getirebilir, Eğitim ve Bilim Bakanlığı da destek sağlayabilir.“

„Belediye Başkanı bize yardım etmiyor, bizim köyleri ihmal edip, sadece Makedonların yaşadığı köylere destek sağlıyor“

„Haklarımız elimizden alınmıştır. Üsküp'te durum farklı, haklar veriliyor. Biz burada yetim gibiyiz, anasız babasız gibiyiz. Konuşmamız bile yasaklanmıştır. Aslında bizde

de kabahat var, Belediyede birinin derdi olunca bizler gülüyor – birbirimize yardımcı olmuyoruz.“

„Ayrıca Üsküp'ten bizi görmeye gelmeleri, bir sorun olup olmadığını, şartlarımız olup olmadığını sormaları gerekiyor – mesela sizlerin bizleri ziyaret ettiğiniz ve dertlerimizi sorduğunuz gibi, ama okullarımıza gelmeniz gerekmektedir, okullarımızın ne durumda olduğunu görmemiz gereklidir – her taraf çok kirli ve temiz değil.“

Türklerin yaşadığı bölge okullarındaki koşulların Makedonların olduğu bölge okullarından daha kötü olduğunu söylediler.

„Diğer anne babaların da durumu bizden farksız, ama kendilerini ifade edemiyorlar, bir şeylerin değişeceğine inanmıyor ve taleplerinden vazgeçiyorlar.“

„Size seslenişimiz - gücünüz yettiğinde, istediğiniz kadar burada 9. sınıfa kadar anadilimizin olmadığını ve okullarımızın çok kötü durumda olduğunu söyleyin. Bizim çocuklar da okusun, sadece çiftçi olmasınlar. Birilerinin bize yardım etmesi gerekiyor, biz burada yalnız kaldık- biz derdimizi size ulaştırıyoruz, sizler de gerektiği yere ulaştırınız lütfen.“

„Devlete seslenişimiz – Kurumlarda Türkçe tercüman bulundurmak, belge aramak ve almak için başvuran insanlara yardımcı olmak.“

“Boşuna okuyoruz diyen çocuklar var, neden okuduklarını sorgulayan da var, motive olamıyorlar – bu çocukların motive olabilmesi için bir çarenin bulunması gereklidir“.

Okul temsilcileri odak grubu

Öğretmenlerin tutumu, ebeveynlerin çocukların yaşamlarına daha fazla ilgi sağlamaktır. Öğretmen ve öğrencilere daha fazla önem verilmesi, velilerin daha fazla ilgi göstermesi gereklidir. Makedonca dilinde devam etmeleri onlara sorun çıkarıyor. Makedonca kendilerini ifade edemiyor ve geri çekiliyorlar, konuşmuyorlar, sorun yeterince Makedonca bilmediklerinden kaynaklanıyor. Bu yüzden Makedonca ve Türkçe'yi paralel olarak birinci sınıftan başlayarak öğrenmeleri gerekiyor.

Diğer bir tavsiye ise daha çok Türkçe kadrosunun yetiştirilmesidir. Öğretmenlerin bir kısmı yeterli derecede kadroya sahip olduklarına inansalar da, sınıfları bile olmayan öğretmenler var, bu yüzden onlara takviye yapılabilir.

Türkçe'nin seçmeli bir ders olduğu tartışması (seçmeli olup olmadığını bilmiyorlardı) – öğrendiklerinde Türkçe'nin okullarında zorunlu ders olmasının iyi olduğunu söylediler; En az 15 çocuk şartı değiştirilmeli, öğrenci sayısı uyarlanmalı, çünkü bazı yerlerde 15 öğrenci bulmak oldukça zor.

„Eğitim ve Bilim Bakanlığı (MON) ve BRO (Eğitimi Geliştirme Bürosu)- kitapların zamanında temin edilmesi“

„6. sınıfta uyum sorunu yaşamamak için ilkokulda Makedonca ders sayısını artırmak. Türkçe eğitim dili öğretiminde Makedonca'yı 1. sınıftan itibaren öğretmek.“

„Eğitim ve Bilim Bakanlığı ve diğer müesseseler – anadiline daha fazla önem vermek. Çocukların o dilde öğrenebilmesi için o dillerde daha fazla projeye sahip olmak. Örneğin, Türk çocukları Türkçe'yi sevmiyor, anne babalar çocuklarının dilbilmediğini söylüyorlar, ancak çocuklarının sadece edebi Türkçe'yi iyi konuşmadıklarının farkında değiller. Edebi Türkçe'yi öğrenmenin gerekliliği konusunda velilerin bilinçlendirilmesine yönelik bir proje sunmak gereklidir.“

„Topu velilere atıyoruz, % 50 suç velilerde ise % 50 suç ve hata bizdedir. Bir bilgileri olmadıkları için onları bir araya toplamamız gerekiyor. Onların ilgilerini artırmalı ve yakınlaştırmalıyız.“

SONUÇLAR

Türkçe öğretim dilindeki eğitim durumunun analizinin bulgularına dayanarak, aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- 1. Türkçe dilinde eğitim, daha çok ilçe okullarında birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar okulların bir kısmında görülüyor.** Velilerin, çocuklarının ana dillerinde ve daha üst sınıflarda düzenli derslere devam etmeleri yönünde açıkça ifade edilen iradelerine rağmen, birçoğunun bunu yapma imkânı yoktur. Eğitime devam etmenin tek yolu, öğretimin Makedonca olduğu merkezi binalarda gerçekleşen yerlerden geçmektedir. Bir dilde gördükleri eğitimden bilmedikleri bir başka dile ani geçiş ve yeterli destek olmaksızın yapılması birçok çocuğun okul başarısını düşürüyor.
- 2. Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersinin uygulanması, bu araştırmaya katılan çok sayıda ebeveynin Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersini takiben**

çocukları ile çok ilgilendiklerini açıkça ifade etmelerine rağmen düşük düzeydedir. Velilerin ve öğretmenlerin bu konuya ilgiyi ölçmek için bir anket yapıldığından haberleri olmadığı bulgusuna, diğer yandan uzman heyeti anketinin yapıldığına ve bu nedenle herhangi bir grup oluşturulmadığına dair iddialarına dayanmaktadır. Kayıtlı çocuk sayısının az olması, anketin ya hiç yapılmadığı ya da kısmen ve şeffaf olmadığı sonucuna varılabilir.

- Türkçe öğrenmenin en büyük faydası, çocukların kendilerini özgürce ifade edebilmeleri ve okulda daha başarılı olabilmeleridir.** Beşinci sınıftan altıncı sınıfa geçişte öğretim dilindeki değişiklikten dolayı başarılarının düştüğü tecrübeleri de bu görüşü desteklemektedir.
- Türkçe öğretiminin uygulanmasının önündeki engeller çoğunlukla sistemik niteliktedir.** – Türkçe ders kitaplarının olmaması ve çocukların beşinci sınıftan itibaren altıncı sınıfa Türkçe'den Makedonca öğretimine geçmekteki isteksizliği ağır basmaktadır. Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersinin henüz uygulanmadığı bazı okullarda, ücra yerlerde yaşayan ve bu seçmeli dersi takip etmek isteyen öğrenciler için yapılacak olan ulaşım organizasyonunun yapılacağı belirtildi.

ÖNERİLER

Sonuçlardan çıkan öneriler, eğitim sisteminin çeşitli yönlerini kapsamaktadır:

- Kaliteli öğretim kadrosu, ders kitapları ve diğer öğretim araç ve gereçleri temin ederek Türkçe öğretim dilinde kaliteli eğitim sağlamak.
- Beşinci sınıftan itibaren Türkçe eğitimden Makedonca eğitime geçiş yapan çocuklara destek sağlamak. Örneğin, müfredatı anlamalarına yardımcı olacak bir Türkçe öğretmeni sağlayarak ve Türkçe öğretim dilinde düzenli öğretimin yapıldığı birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar Makedonca dilinin öğretilmesi uygun görülmüştür.
- Okul binalarına yatırım yapmak ve bölgedeki birçok okulda yetersiz öğrenme koşullarını iyileştirmek için Yerel Yönetim ve Belediye Başkanlarıyla işbirliği alanlarını geliştirmek.
- Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersinin henüz okutulmadığı okullarda okutulabilmesi için daha uzak yerlerde yaşayan ve bu seçmeli dersi takip etmek isteyen öğrencilerin ulaşımı sağlamak.

5. Türk Dili ve Kültürü seçmeli dersini takip etmekle ilgilendiğini ifade eden ebeveynler için anketin düzenli, zamanında ve şeffaf bir şekilde uygulanmasını sağlamak.

EK 1.

2021 NÜFUS SAYIMINA İLİŞKİN VERİLER

Etnik mensubiyet	Yüzdelik oranı	Etnik mensubiyet dilini konuşanlar
Türk	3.86%	3.41 %
Roman	2.53%	1.73 %
Sırp	1.30%	0.61 %
Boşnak	0.87%	0.85 %
Ulah	0.47%	0.17 %

Tabela. Azınlıkların dilini konuşanlar için 2021 nüfus sayımı verileri

EK 2.

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİNE YÖNELİK TAVSİYELER

12 Eylül 2022 tarihinde ilgili kurum ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katıldığı "Azınlık topluluklarının dillerinde eğitim durumunun analizi" adı altında bir Katılımcı Forumu düzenlendi. Tartışma sonucunda, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Hükümetine hitaben birkaç tavsiyede bulunuldu:

Tavsiye 1: Grup/sınıf oluşturacak öğrenci sayısını azaltmak için okul öncesi ve ilköğretim kanununda değişikliklerin yapılması..

Tavsiye 2: Seçmeli ders olan Azınlık topluluklarının dili ve kültürü, diğer seçmeli derslerle aynı statüye sahip olması ve etnik kökene bakılmaksızın her öğrenci tarafından seçilebilmesi.

- Tavsiye 3:** Daha küçük, azınlıkta olan etnik topluluk mensuplarının dillerinde ders kitaplarının kaliteli tercümesini ve tashihini sağlamak amacıyla ders kitapları kanununda ve yayıncılık faaliyeti kanununda değişikliklerin yapılması.
- Tavsiye 4:** Azınlık topluluklarının dillerindeki ders kitapları için tashih ve gözden geçirecek ehil kişilerin seçimine yönelik olumlu önlemlerin getirilmesi.
- Tavsiye 5:** Romanların, Sırpların ve Türk dili ve kültürü seçmeli dersleri için ders kitaplarının yanı sıra tüm topluluklar için el kitapları ve diğer öğretim materyallerin hazırlanması.
- Tavsiye 6:** Orta öğretimde Sırp dili konusu için bir müfredatının hazırlanması.
- Tavsiye 7:** Yerel düzeydeki ihtiyaçlara göre tüm eğitim kademeleri için bir sonraki takvim yılı için mali kaynakların tahsis edilmesi (Örneğin. Anaokullarındaki iki dilli gruplar için, uzak bölgelerdeki çocuklar için servis sağlamak vs.).
- Tavsiye 8:** Azınlık topluluklarının dillerinde mevcut ve gelecekteki (çalışmalar sırasında) eğitim ve öğretim personel kapasitelerinin sürekli olarak güçlendirilmesi.
- Tavsiye 9:** Etnik topluluk mensuplarının dillerinin Üniversitelerde okutulmasını sağlamak.
- Tavsiye 10:** Orta öğretimden sonra Pedagoji Fakültelerine devam edecek gençlere öğretim elemanı sayısını artırmak amacıyla burs sağlamak.

KAYNAKÇA

- MC Anayasası, Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, 2006 yılı
- Etnik Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme, <http://www.amos.org.mk>;
- Lahey'den AGİT UAYK'ye ulusal azınlıkların eğitim haklarına ilişkin tavsiyeler;
- İlkokul Kanunu, „Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi“ No. 161/19 ve 229/20
- Çocuk Koruma Kanunu („MC Resmi Gazetesi“ No. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15,150/15, 192/15, 27/16, 163/17, 21/18, 198/18 ve „Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi“ No. 104/19, 146/19, 275/19, 311/20, 294/21 ve 150/22)
- Dokuz yıllık ilköğretim konsepti 2007.
- Eğitimde çok kültürlülük ve etnik gruplar arası ilişkilerin incelenmesi. www.unicef.org.mk
- Entegre eğitim stratejisi, 2010.
- «Makedonya Cumhuriyeti'ndeki etnik topluluklara mensup çocukların ilköğretimdeki koşulları 2010» Araştırması.
- İlk ve orta öğretim için ders kitapları yasası („Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi “No. 98/2008, 99/2009, 83/2010, 36/2011, 135/2011, 46/2012, 24/2013, 120/2013, 29/2014, 146/2015,217/2015, 30/2016 ve 21/2018)
- Kuzey Makedonya Cumhuriyetinde 2020'de toplam nüfusun %20'sinden azını oluşturan etnik topluluk mensuplarının haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin yasa.
- Devlet İstatistik Kurumu <http://popis2021.stat.gov.mk/>
- Etnik azınlık mensuplarının dillerinde eğitim - araştırma https://fosh.mk/wp-content/uploads/2020/04/obrazovanie-na-jazicite-na-pomalubrojnite-etnicki-zaednici_06.pdf

Finansmanı sađlayan:

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Skopje